

תניא: אמר רבי יהושע בן פרחיה שהיה נשיא:

בתחילה קודם שנתמנתי כל האומר לי "עלה לגדולה" ! אני כופתו ונותנו לפני הארי.

עתה משכבר עליתי לגדולה, כל האומר לי לירד ממנה, אני מטיל עליו קומקום של חמין

—

שהרי שאול המלך ברח ממנה [מן הגדולה, שלא רצה להיות מלך], וכשעלה לגדולה ונתמנה למלך, ביקש להרוג את דוד שבא ליטול ממנו את המלוכה.

אמר הקשה ליה מר קשישא בריה דרב הסדא לאביי:

רבי מאיר — הסובר שבנה חוננו את הבית לעבודה זרה — **האי קרא דרבי יהודה** — המורה שיהיה בית בנוי לה' במצרים.... — **מאי עביד ליה** [כיצד יפרשנו] ?!

ומפרשינן: מקרא זה בא לכדתניא:

לאחר מפלתו של סנחריב, יצא חזקיה ומצא בני מלכים גויים, שהיו יושבין בקרונות של זהב, הדירין [עשה שיקבלו עליהם בנדר] שלא לעבוד עבודת כוכבים —

שנאמר: "ביום ההוא יהיו חמש ערים בארץ מצרים מדברות שפת כנען

ק"א ונשבעות לה' צבאות, [עיר ההרס יאמר לאחת]".

הלכו אותם בני מלכים לאלכסנדריא של מצרים ובנו מזבח, והעלו עליו לשם שמים, שנאמר:

"ביום ההוא יהיה מזבח לה' בתוך ארץ מצרים...", וברייתא זו כשיטת רבי מאיר היא, שפסוק זה אינו מתיחס לבית חוננו, כי הוא היה בית עבודה זרה, אלא למזבח זה.

כתיב בהמשך הפסוק "ביום יהיו חמש ערים ... עיר ההרס יאמר לאחת":

ומפרשינן מאי "עיר ההרס יאמר לאחת" ?

כדמתרגם רב יוסף לאותו פסוק:

"קרתא דבית שמש דעתיד למיחרב איתאמר דהיא היא דהא מנהון" [העיר בית שמש שעתידה להיחרב היא אחת מחמש הערים], כלומר, "עיר ההרס" מתפרש לשני ענינים: עיר השמש [כי "הרס" הוא שמש, וכמבואר בהמשך], ו"עיר ההרס" כפשוטו — שתיהרס.

מפרשת הגמרא: **וממאי ד"עיר ההרס" לישנא דשימשא הוא** [מנין ש"הרס" הוא לשון שמש] ?

דכתיב [איוב ט]: "האומר להרס ולא יזרח".

כתיב בישעיה מג: "ועתה כה אמר ה' בוראך יעקב ויוצרך ישראל אל תירא כי גאלתיך ... אל תירא כי אתך אני ממזרח אביא זרעך וממערב אקבצך. אומר לצפון [לרוח צפונית] תני [את הגלויות שבצפון], ולתימן [לרוח דרומית] אל תכלאי [את עצמך, אלא] הביאי בני מרחוק, ובנותי מקצה הארץ":

"הביאי בני מרחוק", אמר פירש רב הונא:

אלו גלויות של בבל, שדעתן מיושבת עליהן — **כבנים**, כי בבבל אין עליהם עול קשה של מלכות.

אליליהם.

כתיב "בכל מקום מוקטר מוגש לשמי":

ומקשינן: בכל מקום מקטירים לה' סלקא דעתך?!

אמר פירש רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן:

אלו תלמידי חכמים העוסקים בתורה בכל מקום, ומעלה אני עליהן כאילו מקטירין ומגישין לשמי.

"ומנחה טהורה": זה הלומד תורה בטהרה, שנושא אשה לטהר מחשבותיו ואחר כך לומד תורה.⁽²⁾

כתיב [תהלים קלד]: "שיר המעלות, הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' העומדים בבית ה' בלילות".

מאי "בלילות"?

אמר רבי יוחנן:

אלו תלמידי חכמים העוסקים בתורה בלילה, שמעלה עליהן הכתוב כאילו עוסקים בעבודה, וכמאמר הכתוב "בבית ה'".

כתיב [דברי הימים ב, ב]: "וישלח שלמה אל חירם מלך צור לאמר כאשר עשית עם דוד אבי ותשלח לו ארזים לבנות לו בית

"ובנותי מקצה הארץ": אלו גליות של שאר ארצות, שאין דעתן מיושבת עליהן — כבנות, כי בשאר ארצות המלכות מכבידה את עולה על היהודים.

אמר רבי אבא בר רב יצחק, אמר רב חסדא, ואמרי לה, אמר רב יהודה אמר רב:

מצור ועד קרטינגי, בין צור לקרטינגי מכירין הגויים את ישראל כמו שהיו בכבודם הראשון, ולכך אין הם מכבידים את עולם עליהם, ומכירין גם את אביהם שבשמים [מאמינים בו], ואינם מאמינים בעבודה זרה.

ואילו מצור כלפי מערב, ומקרטינגי כלפי מזרח: אין מכירין את ישראל, ולא את אביהם שבשמים.

איתביה רב שימי בר חייא לרב:

והרי כתיב [מלאכי א]: "ממזרח שמש עד מבוא גדול שמי בגויים, ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי ומנחה טהורה"?

אמר ליה רב לרב שימי: וכי שימי את, וכי אתה הוא שימי שהוא חכם גדול, ואתה מקשה לי דבר זה שאינה קושיא!⁽¹⁾

והרי כך היא כוונת הכתוב: דקרו ליה אלהא דאלהא [הגויים קוראים לקב"ה אלהי האלילים], היינו: מאמינים הם בעבודה זרה, אלא שמאמינים גם בה' שהוא מעל

[ב] איכא למאן דאמר איפכא [ריחיים בצוארו ויעסוק בתורה!], ואמרינן: ולא פליגי, הא לן [לבניי בכל שהיו לומדים חוץ למקומם, ואין עול הפרנסה מוטל עליהם, והא להו [לבניי ארץ ישראל הלומדים במקומם].

1. כן פירש רש"י בפירושו הראשון; ועוד פירש: ויש אומרים, רב לא היה זוקף עיניו אלא כובשן כל שעה משום צניעות.

2. כתבו התוספות: בפרק קמא דקידושין [כט

לשבת בו. הנה אני בונה בית לשם ה' אלהי להקדיש לו להקטיר לפניו ... ועולות לבוקר ולערב לשבתות ולחדשים ולמועדי ה' אלהינו לעולם זאת על ישראל":

אמר רב גידל אמר רב:

זה מזבח בנוי, ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן.⁽³⁾

ורבי יוחנן אמר:

אלו תלמידי חכמים העסקין בהלכות עבודה, שמעלה עליהם הכתוב כאילו נבנה מקדש בימיהם.

אמר ריש לקיש:

מאי דכתיב [ויקרא ז]: "זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם"?

לומר לך: כל העוסק בתורה, כאילו הקריב עולה מנחה חטאת ואשם.⁽⁴⁾

אמר תמה רבא:

האי "לעולה למנחה", אם כפירושך, וכי היה לו לומר "לעולה למנחה"! והרי "זאת התורה — עולה ומנחה" מיבעי ליה למימר, כי אז משמע שהתורה היא עולה ומנחה! ?

אלא אמר פירש רבא:

כל העוסק בתורה, אינו צריך לא עולה ולא מנחה ולא חטאת ולא אשם.⁽⁵⁾

אמר רבי יצחק:

מאי דכתיב "זאת תורת החטאת", ומאי דכתיב "זאת תורת האשם"?

לומר לך: כל העוסק בתורת הטאת, כאילו הקריב חטאת, וכל העוסק בתורת אשם, כאילו הקריב אשם.

מתניתין:

נאמר בעולת בהמה "אשה ריח ניחוח", ובעולת עוף "אשה ריח ניחוח", ובמנחה "אשה ריח ניחוח", כדי לומר לך:

אחד המרבה [מביא קרבן בהמה שהוא קרבן גדול] ואחד הממעט [מביא קרבן עוף או מנחה שהוא קרבן קטן] כולם מרוצים הם, ובלבד שיכוין לבו לשמים.

גמרא:

אמר רבי זירא: מאי קראה, מנין יש לנו ללמוד עוד שאחד המרבה ואחד הממעט בקרבנות שכרו שוה?

3. לפי פשוטו כוונת הכתוב היא, שדבר זה יהיה לעולם ולכן צריך ארזים שיהיה הבנין חזק; וכנראה כוונת הגמרא היא, שהיות והבית עתיד להיחרב לא שייך לומר "לעולם", ודרשינן ליה, שבאמת בשמים הוא לעולם.

4. אפשר שהכוונה היא, שאם עסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת, וכן בכל השאר, ועל דרך

דברי רבי יצחק בהמשך הסוגיא; אבל לפי רבא הכוונה היא, שעסק התורה מכפר במקום קרבנות, ולא דוקא עסק בתורת הקרבנות.

5. פירש רש"י: דהכי משמע "זאת התורה לעולה", כלומר במקום העולה, "למנחה" בשביל המנחה, כגון "לכם" בשבילכם, כלומר, התלמוד תורה מכפר על עוונותינו; [ולכאורה

אחד המרבה ואחד הממעט, ובלבד שיכוין את לבו לשמים.

ושמא תאמר: לאכילה הוא [הקב"ה] צריך, לפיכך תלמוד לומר [תהלים ג]:

"אם ארעב לא אומר לך כי לי תבל ומלואה"; ונאמר [בפסוקים קודמים]: "כי לי כל חיתו יער, בהמות בהררי אלה, ידעתי כל עוף הרים, וזיו שדי עמדי. [ונאמר בפסוק מאוחר וסמוך ל"אם ארעב"]: האוכל [האם אוכל] בשר אבירים, ודם עתודים [האם] אשתה".

לא אמרתי אליכם "זבחו", כדי שתאמר אעשה רצונו [אהנהו בקרבנות] ויעשה רצוני, כי לא לרצוני [להנאתי] אתם זובחים, אלא לרצונכם אתם זובחים, לצורך עצמכם לקיים מצוותי שתהא לכם כפרה בכך, שנאמר "לרצונכם תזבחוהו".

דבר אחר: "לרצונכם תזבחוהו", כדי ללמד: לרצונכם זבחו, לדעתכם זבחו —

כדבעא מיניה שמואל מרב הונא:

מנין למתעסק בקדשים, [מתעסק בסכין לחתוך דבר אחר⁽⁷⁾] ושחט בהמת קדשים [שהוא פסול, שנאמר⁽⁸⁾] [ויקרא א]:

שנאמר "[מתוקה שנת העובד [עבודת הקרבנות] אם מעט ואם הרבה יאכל [שכרו]"⁽⁶⁾.

רב אדא בר אהבה אמר: מהכא:

"ברבות הטובה רבו אוכליה, ומה כשרון לבעליו", כלומר, ברבות הקרבנות רבו הכהנים האוכלים אותם, ומה יתרון יש בזה לבעליו הוא הקדוש ברוך הוא, כי הוא אינו מסתכל אלא אם כוונתו לטובה, וריבוי הבשר אינו כלום אלא לגבי כהנים.

תניא: אמר רבי שמעון בן עזאי:

בוא וראה מה כתיב בפרשת קרבנות, שלא נאמר בהן לא "אל" ולא "אלהים" אלא ה', כדי שלא ליתן פתחון פה לבעל דין לחלוק ולומר הרבה רשויות יש, ואחד ציוה להקריב לו קרבן זה, וזה ציוה להקריב לו קרבן אחר, לכך נאמר בכלם "ריח ניחוח לה" שכולם מאת מי ששמו ה'.

הוסיף עוד רבי שמעון בן עזאי ודרש:

ונאמר בשור הגם "אשה ריח ניחוח", ובעוף הדק "אשה ריח ניחוח", ובמנחה "אשה ריח ניחוח", כדי לומר לך:

היה אפשר לפרש: "לעולה" כמו "לא עולה", וכמשנה דנדרים י ב: "לחולין שאוכל לך", דמשמע: לא חולין אלא קרבן].

6. פירש רש"י: שנת העובד עבודת קרבנות ומביאו למזבח, מתוקה שנתו שהוא ישן ולא ירא.

7. נתבאר על פי לשון רש"י כאן; ובחולין ק"א פירש: כגון מתעסק בסכין להגביהו או לזרוק

ושחט בקדשים.

והתוספות בזבחים מז א הביאו דברי רש"י בחולין, והקשו: כי האי גוונא אפילו בחולין פסול לרבנן ... ואפילו מתכוין לחתיכה כגון זרק סכין לנועצה בכותל דחשיב מתכוין לחתיכה ... אפילו הכי פסלי רבנן עד שיתכוין לחתיכת סימנין, [ראה עוד שם]! ?

ונראה, דהאי מתעסק בקדשים היינו מתכוין לחתיכת סימנין ולא לשם זביחה, דבחולין כשר

”ושחט את בן הבקר” שתהא שחיטה לשם בן בקר, ולא מתעסק.
 להתכוין, ואילו אני שאלתי: לעכב מנין, שהרי בקדשים בעינן ”שנה עליו הכתוב לעכב”?

אמר לו: (9) זו בדינו הוא, כלומר, מקרא זה אמר לו: (10) ”לרצונכם תזבחוהו”, לדעתכם הייתי יודע, ומכאן אנו למדים שמצוה זבחו, הרי שנה עליו הכתוב לעכב.

הדרן עלך הרי עלי עשרון וסליקא לה מסכת מנחות

9. לפי ההגה”ה דלעיל בהערה 8, הרי ש”אמר לו” היינו שמואל לרב הונא.

10. נכתב על פי ההגה”ה שבגליון.

ובקדשים פסול; ועוד יש מתעסק אחר: כגון סבור שהוא חולין, וכולהו מ”ושחט את בן הבקר” נפקי.

8. אפשר שצריך לומר: אמר לו: שנאמר ...